

Publikationen er gennemillustreret med mange hidtil upublicerede fotografier. Billedteksterne kunne der dog godt være ofret en hel del mere energi på. Kun få har datering, og alt for ofte kan kun den i forvejen sted- og personkendte udpege de bygninger og personer, teksten refererer til.

Erindringsbilleder er der også. Hans Jacobi, der et liv lang stod i handelens tjeneste i Grønland, fortæller træk fra mellemkrigstiden om byen i arbejde og fest. Noget helt for sig selv er dog forfatteren og godthåber Hans Lynges 2 artikler. Dels »Godthåb gennem tiderne«, og dels »Erindringer fra Godthåb«. De udmærker sig ved at tage udgangspunkt i grønlænderne og betragte det koloniasatoriske væsen med en stille undren og megen overbærenhed. Herregud, når de hvide nu så gerne ville!

Især den sidste artikel er sprudlende morsom. Dybt forankret i troen på grønlændernes absolutte fredelige og omgængelige natur skildres de som sagtmødige betragtere af de hvides gøren og laden i den ene kostelige historie efter den anden, idet de forbeholdt sig en godmodig hævn, når lejlighed gaves. En sådan lejlighed var f.eks. ved kongebesøget i 1921, da kongen ville se grønlænderne handle i butikken. Hurtigt blev der udvalgt nogle grønlændere til på koloniens regning at forsyne sig. Én for én kom de ud af butikken med hænderne fulde af lutterting, som ellers var reserveret de danske (europæisk proviant). Den latter, som folkemængden modtog dem med, var ikke møntet på de udvalgte, men de danske har nok i den efterfølgende tid måttet høre mange hentydninger til, da kongen var på besøg i butikken.

Det kan godt være, at det kik ind ad grønlændernes vinduer, Hans Lynges giver os, ville se anderledes ud, om an-

dre øjne så. Men det vil være svært at levere det med større fortællekunst.

Axel Kjær Sørensen

Palle Lauring: *Dansk Vestindien, historien og øerne*. Med fotografier af Kirsten Kyhl, Palle Lauring m.fl. (Forum, 1978). 306 sider.

Palle Lauring har før beskrevet forskellige danske landsdele og deres historie. Turen er nu kommet til en del af Danmarks gamle tropekolonier, nemlig Virgin Islands of USA eller det tidligere dansk Vestindien. Resultatet er blevet en læseværdig bog, hvori forfatteren på sin levende måde fortæller om øernes historie og om sin rejse dertil. Der er flere spændende kapitler. Et eksempel herpå er afsnittet om det store slaveoprør på St. Jan i 1733, der lykkedes så godt for oprørerne, at man måtte hidkalde udenlandske tropper for at nedkæmpe det. Forfatteren drager her (s. 71) nytte af sin viden om St. Jans geografi: »Væsentligst var øens terræn. Den er lille, men vanskelig. Den var mere åben i 1733 end i dag, hvor de gamle sukkermarker er sprunget i busk og groet til med skov, så plantagernes ruiner ligger tykt groet til med træer og lianer. Men der er meget lidt fladt land på St. Jan... Klippegrund og grus og brokker, klippehuller, løse sten, lianer, træer, buske og urter i et filter så tæt og tykt, at man ikke ser ret langt frem. En gæst i dag skal ikke gå dybt ind i skoven for at se, at guerillakrig her er en hård opgave«. I forhold til den ældre litteratur, f.eks. Vore gamle Tropekolonier bd. 1-4, 2. udg. 1966-67, har Palle Lauring indtaget nogle nyere amerikanske værker om slavekolonierne. F.eks. har han således fået frem, at epidemiske faktorer havde stor betydning for kolo-

niernes befolkningshistorie: Indianerne døde af europæernes sygdomme (kopper) og europæerne af tropesygdomme (malaria og gul feber). Blandt de værker, Lauring har fremdraget, er også nogle af den amerikanske historiker Eugene D. Genoveses bøger. Genovese er marxist, og hans bøger handler især om, hvad man kunne kalde Sydstaternes politiske økonomi. Det virker lidt billigt, når Lauring piller et par sider ud af en af Genoveses bøger (*The World the Slaveholders Made* (New York 1971), s. 38-39, hvor denne nævner Danmarks ophævelse af slavehandelen, blot for at vise hvor umulig professor (Laurings udtryk!) Genovese er. Laurings egen fremstilling af den danske slavehandels ophævelse er heller ikke god. Mon ikke det i stedet ville have været rimeligere at spørge, om Genoveses modeller for slavesystemets politiske økonomi kunne anvendes på dansk Vestindien? Der er andre mangler ved og fejl i Laurings bog. F.eks. er det ikke rigtigt, når det på s. 32 hedder, at »8. juni 1688 blev Erik Nielsen Smed udnævnt til kommandør på St. Thomas«; det var sket mange år før. Fremstillingen bekræfter, at det ikke er sætternissen, der er skyld i, at navne som Inge Mejer Antonsen, Christian Degn og Andreas Jørgensen ikke nævnes i litteraturlisten. Men når dette er sagt, må det også siges, at bogen som rejsebog betraget er særdeles anbefalelsesværdig. Til dens aktiver hører også Kirsten Kyhls fotografier.

Sv. E. Green-Pedersen

Holger Rasmussen: *Dansk bondekultur før 1900*. Vejleder til Nationalmuseets danske bondesamling. (Nationalmuseets forlag, 1979). 92 s., ill.

Nationalmuseets uundværlige vejled-

ninger gennemgår i disse år en tiltrængt foryngelseskur, og turen er nu kommet til Dansk Folkemuseums bondesamling. Der er her givet en grundig og i bedste forstand populær vejledning. Museet siger selv i sin omtale, at bogen fremtræder som en hel dansk kulturhistorie om livet på landet. Det er dog nok at tage munden for fuld. Forfatteren peger selv i indledningen på, at udstillingen har social slagside, idet den med ganske få undtagelser illustrerer gårdmandsklassens kår, mens tjenestefolk, husmænd og daglejere næsten mangler i billedet. En anden sag er, at der til en »hel« kulturhistorie naturligvis også hører de skriftlige kilders vidnesbyrd, altså arkivernes materiale. Det giver mig anledning til at nævne en længe næret undren over, at museerne og arkiverne i forholdet til publikum holdes ude fra hinanden som to adskilte verdener. Tingbøger, fæstebreve, brandtaksationer, skifteprotokoller med boreregistreringer, fattig- og skoleprotokoller, aftægtskontrakter o.m.m., alt dette måtte da i de rigtige hænder kunne integreres i en levende og interessevækkende helhed.

Er en vejleder i øvrigt ikke en person – i dette tilfælde Holger Rasmussen – og det, han har udarbejdet, en vejledning? Og hvorfor kører hestevognen på omslaget dog baglæns?

Paul G. Ørberg

Peter Michelsen: *Bondehuses alder*. (Nationalmuseets forlag, 1979). 55 s., ill.

Man skal ikke tro, at man her får stukket en nøgle i hænderne, så man uden videre kan slå alderen på et bondehus op. Tværtimod siges det til sidst, at i de fleste tilfælde er det bedste svar en forklaring på, hvorfor alder er et så løst begreb, når det drejer sig om et bonde-